

Чи рятує казкове забуття від пекельної реальності? Нотатки з "Конотопської відьми" у театрі Франка в Києві

Мар'яна Семенишин

Театральна оглядачка УП.Культура

4 травня 2023

28-30 квітня Національний театр імені Івана Франка представив глядачам "Конотопську відьму". Інсценізацію повісті Григорія Квітки-Основ'яненка запропонував режисер Іван Уривський у співпраці з Тетяною Овсійчук (художниця-постановниця, художниця по костюмах) та Сусанною Карпенко (оформлення вокальних номерів).

У славному Конотопі неспокійно: не так давно призначили нового сотника та писаря, гетьман збирає сотню аж у Чернігів, в окрУзі посуха і уся громада ніби зачяїлася у передчутті наступного катаклізму: "не дай Бог війна!". Тим часом сотник Забрьоха та писар Пістряк будують плани на майбутнє: старий парубок Забрьоха хоче врешті одружитись, а Пістряк "вибитись у пани" – тому мітить у сотники. Звісно, обидва не проти уникнути походу. Так і виникає ідея полювання на відьом, які "покрали хмари", накликавши на громаду посуху. Консервативна, підупала на душі конотопська громада, не проти видовищ і хліба.

У театрі Франка поставили осучаснену "Конотопську відьму". Фото: Facebook Театру Івана Франка

Іван Уривський оживляє цей архетипний сюжет на франківській сцені у трохи незвичному для себе бурлескному жанрі, який дуже нагадує казку. І тут режисер собі не зраджує – багатий на містицизм сюжет повісті створює добротну основу для магічного стилю Уривського. Особливої автентичності виставі додає чуттєве вокальне оформлення та мінімалістичне художнє рішення і костюми. Тетяна Овсійчук та Сусанна Карпенко створили на сцені обійстя, де перетинаються приватний і публічні простори, не маючи, зрештою, чітких меж.

Простір відіграє у постановці знакову роль. Начисто побілена стіна глиняної хати, вікно та двері ніби відділяють Конотоп від зовнішнього світу – того, з якого насувається перекотиполе війни.

Стіни березуть приватність стосунків Олени і Дем'яна, але в той самий час свідчать про умовність цих маркерів – жінок тягнуть топити у ставку із власних обійсть, набожність стає позірністю.

Майже виключна чорно-біла тональність вистави підкреслює казкове протистояння добра і зла, контрастуючи із підкресленою карнавальністю деяких сцен. Поряд з обрядовістю білого та чорного, ці кольори, видається, мають також інші сенси. Наприклад, жінки, вбрані у все біле, мало не зливаються із стіною, стають невидимими, хоча майже постійно присутні на сцені. Їхнє привселюдне вбивство приймається як належне. Натомість Явдоха Зубиха постає у всьому чорному, на рівні із чоловіками, але, може, тому, що саме через свою сильну, "відьомську", волю вона не сприймається до кінця жінкою.

Михайло Матюхін (на фото праворуч) втілює колишнього коханого Олени (Оксана Жданова).

Художнє рішення напрочуд вдало поєднане із вокальним. Тривожним співом починається вистава, ніби відтіняючи сміх, що вже через хвилини захопить публіку. Саме співом передані найніжніші, але і найбезжальніші сцени, зокрема, і

вбивство молодиць, прийнятих за відьом. Мальвіна Хачатрян, Катерина Артеменко та Марина Веремійчук майстерно балансують співом різні елементи вистави.

Поряд з цим Іван Уривський вдається до ще одного прийому оживлення класичного твору – танцю. Комічний гопак Забрюхи та Пістряка (фесєрично втіленими Олександром Яремою та Андрієм Самініним), нащадків донедавна знатних козацьких родів ніби провіщає поступове, але вже добре відчутне обміління та асиміляцію старшини, що супроводжує ослаблення козацьких вольностей. Що залишається робити незугарним козакам, як не гопакувати, в очікуванні чергового "лепорту"?

Акторка Оксана Жданова втілила у виставі Олену. Фото: Facebook Театру Івана Франка

Олена (Оксана Жданова), пританцьовуючи, показує свій норов невдатному жениху. Танцем передає вона терзання уже зачарованого серця, що відмовляється вірити у заручини із Забрюхою. Несамовитим кружлянням тужить козир-дівка за Дем'яном (Михайло Матюхін). Танцем святкують вони початок спільного життя.

Саме танцювальні елементи посилюють відчуття казковості. В певний момент видається, що перед нами – не люди, а маріонетки, якими вправно орудує Явдоха Зубиха (Олена Хохлаткіна). І правда – зневірені, герої самовільно віддають себе у руки відьми, втрачаючи відповідальність за своє майбутнє. Натомість Зубиха не танцює. Поряд із грою білого і чорного, це – ще одне протиставлення, яке кидається в очі. Нервово сипання сотенного та писаря і статичність Зубихи. Мало не дервішеві танці молодих і холодна врівноваженість відьми. Складається

враження, що Явдоха Зубиха знає розв'язку задовго до початку, тому зважає кожен свій рух.

У виставі акторки, що втілили відьм, вбрані у все біле. Фото: Facebook Театру Івана Франка

Явдоха Олени Хохлаткіної магнетизує публіку. Небагатослівна, велична, гостра на слово, стримана і мудра, вона заворожує глядачів. Від деяких епізодів стає не по собі, бо починаєш вірити у надздібності актриси. За холодністю ховається енергетика, яка хвилями накривала публіку. Показовим став епізод, коли виставу перервав сигнал повітряної тривоги, то Зубиха-Хохлаткіна органічно продовжила репліку добірною автентичною лайкою на адресу наших недругів. Олена Хохлаткіна пропонує нам образ сильної жінки, яка у передчутті катастрофи, намагається застерегти недалекоглядну громаду від багатьох пороків – жадання влади, вузьколюбості, швидкоплинних почуттів. Втім, вона усвідомлює марність засторог для зневірених відчайдушів у їхніх пошуках слави, кохання...дощу.

"Конотопська відьма" Івана Уривського залишає відчуття тривожності: може, тому, що, зневірившись, у нас також час від часу з'являється спокуса шукати забуття у міражах?